

Un gran poeta rus

Jordi Llovet (Quadern, El País)

Joseph Brodsky (1940-1996) va escriure, l'any 1983, un assaig anomenat *Complaire una ombra*, en què explicava per quina raó, a més de continuar escrivint en llengua russa tota la vida, va entrar també en la llengua anglesa, en la qual va escriure uns quants poemes, i a la qual va traduir, ell mateix, moltes de les seves peces originals en llengua eslava: “Quan un escriptor recorre a un idioma que no és la seva llengua materna, o bé ho fa per necessitat, com Conrad, o a causa d’una enorme ambició, com Nabokov, o en ares d’un més gran distanciament, com Beckett. Jo, que pertanyo a un altre grup, l’estiu de 1977, a Nova York, quan ja portava cinc anys vivint als Estats Units, em vaig comprar en una botigueta de màquines d’escriure, a la Sisena Avinguda, una Lettera 22 portàtil, i vaig començar a escriure en anglès (assaigs, traduccions, i, de tant en tant, un poema) per una raó que té molt poc a veure amb les que he dit: el meu únic propòsit, llavors com ara, era acostar-me a l’home que considerava la ment més privilegiada del segle XX: Wystan Hugh Auden”.

Brodsky no va abandonar mai, és clar, la llengua materna —que és la llengua que emprem els catalans pel sol fet que ens la va parlar la nostra mare, no per cap “dret a decidir”—, però és cert que tota antologia equilibrada de la seva poesia mostra almenys un triple homenatge: a la seva Rússia natal i els seus grans poetes contemporanis —de Puixkin a Mandelstam i Akhmàtova—; a la tradició clàssica —entenen per “tradició” tot el que s’ha produït a les lletres d’Occident entre els llegats grec i llatí i els nostres dies, passant, naturalment, pels grans poetes romàntics anglesos i alemanys—, i a la figura, com acabem de veure, de W.H. Auden. Això fa que la poesia de Brodsky desemboqui en el tractament dels grans temes de la poesia occidental —l’amor, l’amistat, la fama, l’art, la història de la cultura i els fets accidentals, així com l’angoixa, les desgràcies i la mort: ¿quin poeta no té tractes amb la Desconeguda?—, en una exigència formal que el va portar a assajar nous ritmes, a considerar la rima un efecte imprescindible en matèria de poesia, i a posseir una tendència —molt semblant a la d’Auden però també a Cavafis— a no apartar-se mai excessivament de les formes vives del llenguatge.

Aquesta lliçó és la que ha mirat de conservar **Judit Díaz Barneda** en les seves magnífiques versions de la poesia del rus, ara en català: Joseph Brodsky. [*Poemes escollits*](#), Barcelona, Edicions de 1984, 2013. La traductora no ho ha fet tot, en matèria de traducció, perquè això és una quimera: no trasllada al català les rimes dels poemes originals, però, en canvi, els dóna una flexió prosòdica, o mètrica, de gran bellesa: més tirant als ritmes ternaris (anapestos i dactílics, molt propis de la llengua catalana que es parla) que als ritmes iàmbics o trocaics, molt propis tant del rus com de l’anglès. No es podia fer tot, com s’ha dit, i per això la traductora ha volgut conservar el sentit dels poemes abans que cap altra cosa i aconseguir, malgrat tot, almenys els efectes musicals del ritme. Cal lloar tant la seva feia com la iniciativa d’aquesta empresa tan gosada, en aquest país, com la que du a terme Edicions de 1984, màxima divulgadora, als nostres dies, de la literatura estrangera de tots els temps. Aquells que van ser presents a la memorable sessió de Brodsky a l’Institut Nord-americà el 19 de gener de 1983 —en què el poeta, acompanyat de Ricard San Vicente i Antoni Marí, es va despatxar més a pler recitant de memòria l’Evgueni Oneguï, de Puixkin, que cantant les pròpies poesies—, recordaran que el poeta considerava la rima, a més del ritme, un «narcòtic» que només

es troba en aquest gènere literari: tothom vam quedar-hi encantats. Diu **David Castillo** al pròleg que Brodsky «considerava la poesia com la forma suprema de l'al·locució humana, amb la màxima capacitat crítica envers la realitat que ens envolta». Afegim-hi que, en el nostre cas d'avui, la poesia també es converteix en una forma de religió que pretén, sobretot, relligar els homes entre si: cosa molt pròpia de la tradició poètica de la santa Rússia.